

DANIŞTAY KARARI

Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulundan:

Esas No : 2021/4

Karar No : 2023/1

ÖZÜ :Yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin, tarafın işlem ve açıklamalarına açıkça aykırı olmamak şartıyla tek başına kanun yollarına başvurabileceği ve ilgili yargı merciince başvuru dilekçesinin bilgisine sunulmak üzere yanında katıldığı tarafa tebliğ edilmesi gerektiği yönünde içtihadın birleştirilmesi hakkında.

İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME KURULU KARARI

Yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağı konusunda Danıştay dava daireleri ve kurulları kararları arasında var olduğu ileri sürülen aykırılığın içtihatların birleştirilmesi yoluyla giderilmesinin Danıştay Başkanı tarafından istenilmesi üzerine, konuyla ilgili kararlar ve yasal düzenlemeler incelendikten; Raportör Üyenin açıklamaları ile Danıştay Başsavcısının düşüncesi dinlendikten sonra gereği görüldü:

I. KONU İLE İLGİLİ KARARLAR**A. YANINDA KATILDIĞI TARAFIN KANUN YOLLARINA BAŞVURMAMASI HALİNDE MÜDAHİLİN TEK BAŞINA KANUN YOLUNA BAŞVURABİLECEĞİNE İLİŞKİN KARARLAR**

Danıştay Altıncı Dairesince verilen 12/04/2017 tarih ve E:2017/915, K:2017/2524 sayılı karar:

Davacının maliki olduğu taşınmazın bulunduğu yerde 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun hükümleri uyarınca yapılan ıslah imar planı uygulaması neticesinde üçüncü kişi (müdahillerin murisi) lehine kanuni ipotek konulmasına dair işlemin iptaline ilişkin karara karşı davalı idareler yanında müdahilin istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddi yolundaki İzmir Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin 10/01/2017 tarih ve E:2017/11, K:2017/8 sayılı kararının temyizen incelenerek bozulması istemiyle "müdahil" tarafından yapılan başvuru üzerine, Danıştay Altıncı Dairesince, davanın sonucundan doğrudan etkilenme durumunda olan ve davanın aleyhe sonuçlanması halinde davanın konusu olan hakkını kaybedecek olan müdahilin, yanında davaya katıldığı davalıdan bağımsız olarak kanun yollarına başvuramaması ya da kanun yoluna başvurulmuş olmasına rağmen istemin temyiz veya itiraz mercilerince incelenmemiş olması durumunda adil yargılanma hakkının sağlandığından söz edilemeyeceği; taraflardan birinin istinaf safhasında sunduğu bir dilekçenin bir gerekçe olmaksızın reddedilmesi ya da incelenmemiş olmasının mahkemeye erişim hakkına da aykırı düşeceği; bu nedenle davanın konusunun müdahilin sahip olduğu hak ya da şey olduğu hallerde müdahilin tek

başına kanun yollarına başvurabileceğinin kabulü gerektiği belirtilerek davalı idarelerce istinaf yoluna başvurulmamış olması nedeniyle tek başına yaptığı istinaf başvurusunun incelenmesine olanak bulunmadığı gerekçesiyle davalı yanında yer alan müdahilin istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine dair kararın bozulmasına karar verilmiştir.

Danıştay Altıncı Dairesince verilen 15/01/2019 tarih ve E:2015/11509, K:2019/258 sayılı karar:

Davalı idare yanında müdahilin, tek başına karar düzeltme talebinde bulunabilmesinin mümkün olduğu, davaya müdahalenin, hakkı davanın sonucuna bağlı olan kişinin kendi hukuki yararını korumak için, davanın tarafı olmadan, davayı kazanmasında yararı bulunan tarafın yanında ve ona yardımcı olarak davaya müdahalesine imkân veren bir hukuki kurum olması nedeniyle, kişisel menfaati davanın sonucundan etkileneceğinden davaya müdahalesi kabul edilen kişinin, yanında yer aldığı taraf kanun yoluna süresinde ya da hiç başvurmasa bile, yanında yer aldığı tarafın aleyhine sonuç doğurmayacak şekilde, dava sonunda verilen karara tek başına itiraz edebileceğinin kabul edilmesi gerektiği, aksi durumun, Anayasa'nın "Hak Arama Hürriyeti" başlıklı 36. maddesine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Adil Yargılanma" başlıklı 6. maddesine aykırı olacağı, ayrıca idari yargılama usul hukuku yönünden, davaya müdahalenin etkin işletilmemesinin hukuka uygunluğunun incelenmesi ve tesis edilmesi amacı ile bağdaşmayacağı belirtilerek karar düzeltme istemi kabul edilmiş ve Danıştay Altıncı Dairesince verilmiş olan 07/09/2015 tarih ve E:2015/6928, K:2015/4941 sayılı müdahil temyiz isteminin incelenmeksizin reddine ilişkin karar kaldırılarak davalı yanında müdahilin temyiz istemi yeniden incelenerek temyize konu kararın onanmasına karar verilmiştir.

Danıştay Altıncı Dairesince verilen 13/10/2020 tarih ve E:2016/4080, K:2020/9310 sayılı ve 26/01/2021 tarih ve E:2018/2480, K:2021/440 sayılı kararlarda da, davalı yanında davaya katılan müdahilin tek başına yaptığı temyiz talebi incelenmek suretiyle onama kararları verilmiştir.

Danıştay Onuncu Dairesince verilen 21/10/2019 tarih ve E:2018/4172, K:2019/6922 sayılı karar:

Davalı yanında müdahilin, tek başına karar düzeltme talebinde bulunabilmesinin mümkün olduğu belirtilerek karar düzeltme istemi kabul edilmiş ve Danıştay Onuncu Dairesince verilmiş olan 26/06/2018 tarih ve E:2018/2876, K:2018/2211 sayılı temyiz isteminin incelenmeksizin reddi yolundaki karar kaldırılarak davalı yanında müdahilin temyiz istemi yeniden incelenerek temyize konu kararın onanmasına karar verilmiştir.

Danıştay Onuncu Dairesince verilen 12/05/2020 tarih ve E:2019/8032, K:2020/1336 sayılı kararda da, davalı yanında davaya katılan müdahilin tek başına yaptığı temyiz talebi incelenmek suretiyle bozma kararı verilmiştir.

B. YANINDA KATILDIĞI TARAFIN KANUN YOLLARINA BAŞVURMAMASI HALİNDE MÜDAHİLİN TEK BAŞINA KANUN YOLUNA BAŞVURAMAYACAĞINA İLİŞKİN KARARLAR

Danıştay İkinci Dairesince verilen 01/03/2021 tarih ve E:2021/10622, K:2021/340 sayılı karar:

Ankara 2. İdare Mahkemesince verilen 02/10/2014 tarih ve E:2014/1686, K:2015/1114 sayılı kararın, davalı yanında müdahil tarafından temyizden incelenerek bozulması istenilmiş, Dairece, davanın doğrudan tarafı olmayan fer'î müdahilin asil tarafa sağlanan tüm imkân ve haklara sahip olduğunun söylenemeyeceği, adil yargılanma hakkının da buna imkân tanımadığı, dolayısıyla, asilin yargılamayı devam ettirmeme yönündeki iradesine rağmen fer'î müdahilin davayı sürdürebilmesine hukuken imkân bulunmadığı, bu itibarla, davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda, tek başına kanun yollarına başvurusunun da hukuken kabul edilemez nitelikte olduğu belirtilerek olayda, müdahil tarafından tek başına temyiz yoluna başvurulduğu, müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın temyiz isteminde bulunmamış olması nedeniyle, müdahilin temyiz isteminin incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı gerekçesiyle temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

Danıştay BeŐinci Dairesince verilen 09/10/2015 tarih ve E:2015/3929, K:2015/8065 sayılı karar:

Malatya İdare Mahkemesince verilen 16/04/2015 tarih ve E:2015/597, K:2015/587 sayılı kararın; davacı yanında davaya katılan tarafından temyizden incelenerek bozulması istenilmiş, Dairece, müdahilin, davanın tarafından bağımsız istekte bulunamayacağı; yalnızca tarafın davadaki istemine yardımcı olacak kimi açıklamalar yapabileceği ve bu konularda hukuki yardımda bulunabileceği, davaya taraf olandan bağımsız olarak tek başına kanun yollarına başvuramayacağı belirtilerek olayda, müdahil tarafından tek başına temyiz yoluna başvurulduğu, müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın temyiz isteminde bulunmamış olması nedeniyle, müdahilin temyiz isteminin incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı gerekçesiyle temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

Danıştay Altıncı Dairesince verilen 21/01/2021 tarih ve E:2020/9829, K:2021/363 sayılı karar:

Taşınmazın "yenileme alanı" içerisinde kaldığından bahisle kamulaŐtırılmasına ilişkin Belediye Encümeni kararı ile buna dayanarak yapılan kamulaŐtırma işlemlerinin iptali istemiyle açılan davada İstanbul 2. İdare Mahkemesince verilen iptal kararının davalı idare yanında müdahil tarafından temyizden incelenerek bozulması istenilmiş, Dairece, müdahilin, davanın tarafından bağımsız istekte bulunamayacağı, yalnızca tarafın davadaki istemine yardımcı olacak kimi açıklamalar yapabileceği ve bu konularda hukuki yardımda bulunabileceği, davaya taraf olandan bağımsız olarak tek başına kanun yollarına başvuramayacağı belirtilerek, davalı tarafından temyiz isteminde bulunulmamıŐ olması

karşısında, müdahilin, yanında katıldığı tarafla birlikte hareket etme koşulunun gerçekleşmemesi nedeniyle, temyiz isteminin incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı gerekçesiyle temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

(Danıştay Altıncı Dairesinin 19/10/2020 tarih ve E:2020/9414, K:2020/9660 sayılı kararı ile 20/04/2021 tarih ve E:2018/3565, K:2021/5851 sayılı kararı da aynı yöndedir.)

Danıştay Sekizinci Dairesince verilen 06/10/2020 tarih ve E:2020/5918, K:2020/4029 sayılı karar:

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalı Başkanı hakkında idari ve hukuki işlem yapılması ile ilgilinin Ana Bilim Dalı Başkanlığı görevine son verilerek bu makam için akademik kurulda yeniden seçim yapılması istemiyle yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davada Ankara 2. İdare Mahkemesince verilen iptal kararının davalı idare yanında müdahil tarafından temyizen incelenerek bozulması istenilmiş, Dairece, davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda, tek başına kanun yollarına başvurmasına hukuken olanak bulunmadığı belirtilerek, müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın temyiz isteminde bulunmadığı dikkate alındığında, davalı idare yanında davaya katılan müdahilin tek başına temyiz isteminde bulunmasının hukuken mümkün olmadığı gerekçesiyle temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

(Danıştay Sekizinci Dairesinin 05/11/2020 tarih ve E:2020/6254, K:2020/4845 sayılı kararı da aynı yöndedir.)

Danıştay Onikinci Dairesince verilen 29/03/2021 tarih ve E:2021/3244, K:2021/1746 sayılı karar:

Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesinin 18/11/2020 tarih ve E:2020/1035, K:2020/1524 sayılı kararının davalı idare yanında davaya katılanlar tarafından temyizen incelenerek bozulması istenilmiş, Danıştay Onikinci Dairesince, davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda, tek başına kanun yollarına başvurmasına hukuken olanak bulunmadığı belirtilerek davalı idarenin temyiz talebi olmaksızın davalı idare yanında davaya katılanların temyiz isteminde bulunduğu anlaşıldığından, yanında katıldığı taraf ile birlikte hareket etmek zorunda bulunan müdahillerin temyiz isteminin incelenmesine olanak bulunmadığı gerekçesiyle temyiz istemlerinin reddine karar verilmiştir.

Danıştay Onüçüncü Dairesince verilen 05/02/2020 tarih ve E:2020/263, K:2020/320 sayılı karar:

Hakim durumunu kötüye kullandığından bahisle müdahil şirket hakkında idari yaptırım uygulanmasına karar verilmesi için yapılan şikayet başvurusunun reddine ve soruşturma açılmamasına ilişkin Rekabet Kurulu kararının iptali istemiyle açılan davada, dava konusu işlemin iptaline ilişkin Ankara 3. İdare Mahkemesince verilen kararın davalı

yanında müdahil tarafından temyizen incelenerek bozulması istenilmiş, Dairece, davanın taraflarından olmayan ve dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan, ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen ve yanında katıldığı tarafla birlikte hareket edebilen müdahilin tek başına kanun yollarına başvuramayacağı belirtilerek müdahilin temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

Danıştay Onüçüncü Dairesince verilen 24/02/2022 tarih ve E:2022/673, K:2022/657 sayılı karar:

Kiralama ihalesinin iptali istemiyle açılan davada, konusu kalmayan davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığı yolunda Muğla İdare Mahkemesince verilen kararın davacı yanında müdahil tarafından temyizen incelenerek bozulması istenilmiş, Dairece, davacının temyiz isteminde bulunmadığı, müdahilin tek başına kanun yoluna başvurduğu, idarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluk denetiminin yapıldığı idarî yargıda müdahilliğin, görülmekte olan davalar yönünden uyuşmazlık konusu üzerinde hak iddia eden ya da davanın taraflarından birinin davayı kazanmasında hukukî yararı bulunan üçüncü kişilerin davaya sadece şeklen değil, etkili bir şekilde katılmasıyla, âdil yargılanma hakkının güvencelerinin sağlanabilmesi için önemli bir müessese olduğu, ancak âdil yargılanma hakkının, davanın doğrudan tarafı olmayan fer'î müdahile asıl tarafa sağlanan tüm imkân ve hakların mutlak ve şartsız olarak tanınmasını zorunlu kılacak nitelikte bir güvenceyi bünyesinde barındırmadığı, bu bağlamda, âdil yargılanma hakkının, fer'î müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın iradesiyle uyuşmayan usûlî işlemlerini yapabilmesini garanti altına almadığı, dolayısıyla asilin yargılamayı devam ettirmeme yönündeki iradesine rağmen fer'î müdahilin davayı sürdürebilmesine imkân tanınması biçiminde âdil yargılanma hakkından doğan bir zorunluluğun bulunmadığı belirtilerek, fer'î müdahilin tek başına yaptığı temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca verilen 21/09/2020 tarih ve E:2020/1828, K:2020/1524 sayılı karar:

İstanbul 9. İdare Mahkemesinin 24/02/2016 tarih ve E:2015/1312, K:2016/328 sayılı ısrar kararının bozulmasına dair Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 03/10/2019 tarih ve E:2016/3541, K:2019/4023 sayılı kararına karşı, davalı yanında müdahil tarafından tek başına karar düzeltme yoluna başvurulmuş; Kurulca, davanın doğrudan tarafı olmayan fer'î müdahilin asıl tarafa sağlanan tüm imkân ve haklara sahip olduğunun söylenemeyeceği, adil yargılanma hakkının da buna imkân tanımadığı, dolayısıyla, asilin yargılamayı devam ettirmeme yönündeki iradesine rağmen fer'î müdahilin davayı sürdürebilmesine hukuken imkân bulunmadığı, bu itibarla, davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda, tek başına kanun yollarına başvurmasının da hukuken kabul edilemez nitelikte olduğu belirtilerek olayda, müdahil tarafından tek başına karar düzeltme yoluna başvurulduğu, müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın karar düzeltme isteminde bulunmamış olması nedeniyle, müdahilin

karar düzeltme isteminin incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı gerekçesiyle karar düzeltme isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

(İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/09/2019 tarih ve E:2019/1948, K:2019/3906 sayılı kararı da aynı yöndedir.)

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunca verilen 11/11/2015 tarih ve E:2015/859, K:2015/769 sayılı karar:

Danıştay Dördüncü Dairesinin 24/10/2014 tarih ve E:2011/3727, K:2014/6064 sayılı davanın reddine ilişkin kararının müdahil tarafından temyizden incelenerek bozulması istenilmiş, Kurulca, davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda, tek başına kanun yollarına başvurmasına hukuken olanak bulunmadığı belirtilerek, davacı yanında davaya katılan müdahil tarafından tek başına temyiz isteminde bulunulduğu, müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın temyiz isteminde bulunmamış olması nedeniyle, temyiz isteminin incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı gerekçesiyle temyiz isteminin incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

II. DANIŞTAY BAŞSAVCISININ DÜŞÜNCESİ:

Yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağı konusunda, Danıştay dava daireleri ve kurulları kararları arasında var olduğu ileri sürülen aykırılığın; içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesi istemiyle Danıştay Başkanınca resen açılan ve havalesi üzerine Başsavcılığımıza gönderilen dosya incelendi:

Usul Yönünden

2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun "İçtihatları Birleştirme Kurulunun Görevleri" başlıklı 39. maddesinde; "İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk gördüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine, Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir." hükmü yer almış olup, anılan hüküm uyarınca aykırı kararların verilmiş olması yeterli görülmüştür.

Bu nedenle; yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağı konusunda Danıştay dava daireleri ile kurullarınca verilen kararlar arasında var olduğu ileri sürülen aykırılığın, içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesinin istenilmesinde, usule aykırılık bulunmamakta olup, yukarıda yer verilen kararlar değerlendirildiğinde, içtihadın birleştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Esas Yönünden

Yasal Düzenlemeler Yönünden İnceleme

Mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 57. maddesinde "Müdahilin iltihak ettiği tarafla birlikte hareket edeceği" ifadesinin 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 68. maddesinde "Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir, onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir. " şeklinde değiştirilmesinden ve mülga 521 sayılı Danıştay Kanunu'nun 73. maddesinde "taraplardan birinin temyiz davası açabileceği" belirtildiği halde, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 46. maddesinde kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde temyiz edilebileceğinin düzenlenmiş olması, öğretilerde bazı yazarlarca müdahilin tek başına kanun yollarına gidebilmesine dayanak olarak gösterilmektedir.

Ancak bu değişikliklerin, düzenleme yapılırken edilgen ifade kullanılması ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 349 ve 366. maddeleri ile İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 48. maddesinde "taraf" ibaresinin kullanılmaya devam edilmesi karşısında üçüncü şahıslara kanun yollarına başvurma hakkı sağlaması mümkün görülmemektedir. Kanun değişikliklerinin gerekçesinde de böyle bir irade bulunmamaktadır. 6100 sayılı Kanun'un lafzı veya sistematik yorumuna göre, müdahilin kendiliğinden kanun yollarına başvurusunun mümkün olmadığı düşünülmektedir.

Asli Müdahale - Fer'i Müdahale Yönünden İnceleme

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yukarıda belirtilen 65. maddesine göre görülmekte olan bir davada, üçüncü bir kişinin, dava konusu olan şey ya da hak üzerinde bir hak sahibi olduğunu iddia ederek, davanın görüldüğü aynı mahkemede dava açmasına asli müdahale denilmektedir.

Asli müdahale davasını diğer davalardan ayıran temel özellik, asli müdahalede bulunmakta hukuki yararı olan kişinin, ilk davanın veya yargılamanın görüldüğü mahkemede, taraflarını davalı göstererek dava açması ve bu iki davanın birlikte görülmesidir. Ancak, hak iddiasında bulunan üçüncü kişi, asli müdahale şartları oluşsa da, yetkili ve görevli olmak kaydıyla ilgili mahkemede ilk davanın taraflarına karşı bağımsız bir dava da açabilecektir.

Yine Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 66. maddesine göre görülmekte olan bir davada, davanın tarafı olmayan üçüncü bir kişinin, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardım etmek amacıyla davaya katılmasına fer'i müdahale denilmektedir.

Fer'i müdahil, asli müdahalede olduğu gibi görülmekte olan davanın taraflarına karşı herhangi bir dava açmamaktadır. Dolayısıyla fer'i müdahil, taraf olmadığı gibi tarafın temsilcisi de olmadığından, kendisi adına hukuki himaye talep etmemekte, sadece kendi menfaati nedeniyle yanında katıldığı tarafa yardım etmektedir.

Esas olarak bir dava olmayan fer'i müdahale kurumunda, fer'i müdahil davacı veya davalı değildir. Bunun sonucu olarak, yargılama sonucunda verilecek hüküm sadece

davanın taraflarına yönelik olarak verilir; fer'i müdahil hakkında hüküm verilmez.

Fer'i müdahil, davaya katılmak suretiyle yargılama sonunda verilecek hükmün kendisini olumsuz etkilemesini önlemeyi ve yanında katıldığı tarafın davayı kazanmasını sağlamak için hukuki yardımda bulunarak kendi yararının korunmasını amaçlamaktadır.

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinde idari dava türleri arasında sayılan iptal ve tam yargı davalarında, davalı daima idare olduğundan; bir başka deyişle, idari yargı yerinde açılan bir iptal ya da tam yargı davasına bakılabilmesi için diğer dava koşullarının yanı sıra ve öncelikle davanın idare aleyhine açılmış olması gerektiğinden, asli müdahale kurumunun idari yargı yerinde uygulanmasına hukuken olanak bulunmamaktadır. Bu nedenle idari yargıda bugüne kadar fer'i müdahale kurumu uygulanmıştır.

Anayasa Mahkemesi, idari yargıda görülen uyuşmazlıkta müdahilin karar düzeltme talebinin asıl taraf olmaksızın kanun yollarına başvuramayacağı gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuru sonucunda vermiş olduğu 12/09/2018 tarih ve Başvuru No:2015/10572 sayılı Fernas İnşaat A.Ş kararında; "35. Hukuk sisteminde bireye doğrudan taraf olmadığı ancak hak ve menfaatlerini etkileyen bir davada iddia ve savunmalarını öne sürebilmesine imkân sağlayacak nitelikte bir mekanizmanın bulunması ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işlemesi adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olarak kabul edilmelidir. Nitekim Türk hukuk sisteminde de bu amaçla fer'i müdahililik sistemi getirilmiş, üçüncü kişinin davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla tahkikat sona erinceye kadar fer'i müdahil olarak davada yer alabileceği kurala bağlanmıştır. İdarenin işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluk denetiminin yapıldığı idari yargıda görülmekte olan davalar yönünden de uyuşmazlık konusu üzerinde hak iddia eden ya da davanın taraflarından birinin davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan üçüncü kişilerin davaya sadece şeklen değil etkili bir şekilde katılımının sağlanması, adil yargılanma hakkının güvencelerinin sağlanabilmesi için önemli bir müessesedir (Yusuf Bilin, § 59).

36. Bununla birlikte adil yargılanma hakkının davanın doğrudan tarafı olmayan fer'i müdahile asıl tarafa sağlanan tüm imkân ve hakların mutlak ve koşulsuz olarak tanınmasını zorunlu kılacak nitelikte bir güvenceyi bünyesinde barındırdığı söylenemez. Bu bağlamda adil yargılanma hakkının fer'i müdahilin yanında davaya katıldığı tarafın iradesiyle uyuşmayan usul işlemlerini yapabilmesini garanti altına almadığı ifade edilmelidir. Dolayısıyla asilin yargılamayı devam ettirmeme yönündeki iradesine rağmen fer'i müdahilin davayı sürdürebilmesine imkân tanınması biçiminde adil yargılanma hakkından doğan anayasal bir zorunluluğun bulunmadığı vurgulanmalıdır (Akdeniz İnşaat ve Eğitim Hizmetleri A.Ş. [GK], B.No:2015/2909, 19/7/2018, § 53)." gerekçesiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Yine Danıştay Altıncı Dairesinin 12/04/2017 tarih ve E:2017/915, K:2017/2524 sayılı ve kapatılan Danıştay Onyedinci Dairesinin 26/02/2015 tarih ve E:2015/9703, K:2015/264 sayılı kararlarında atıfta bulunulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin "Menemen

Minibüsçüler Odası-Türkiye Davası" kararında; uyuşmazlığın esas itibarıyla, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin uygulanması hususundaki yorum farklılığından kaynaklandığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin her ne kadar iç hukuk uygulamalarına ilişkin olarak ulusal mahkemelerin yerine değerlendirme yetkisi olmasa da ulusal kanunların yorumlanma şeklinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun olup olmadığının kontrolü ile sınırlı bir görevinin bulunduğu, bununla birlikte, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin yorumlanma şekli doğrudan doğruya ilgilinin mahkemeye erişim hakkını etkilediğinden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesini ele almakla yükümlü olduğu, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinde hâkimin ilgililere açılan davayı re'sen bildirmesi gerektiğinin düzenlendiği göz önüne alındığında, somut olayda ulusal mahkemenin Oda'yı dava hakkında bilgilendirmediği, Oda'nın davaya ancak temyiz safhasında müdahil olabildiği ve davanın esas hakimi karşısında kendisini savunma imkânının bulunmadığı, temyiz aşamasında ancak sınırlı bir şekilde savunma imkânının olabileceği, ikinci dava da ise tamamen dava dışı bırakıldığı belirtilerek, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi uyarınca davanın hakim tarafından ilgili üçüncü kişiye davaya katılma imkânı sağlamak üzere ihbar edilmemesini, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. f.1 maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının ve hak arama özgürlüğünün ihlali olarak nitelendirdiği görülmektedir.

Bu itibarla, davanın taraflarından olmayan ve dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan, ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen ve yanında katıldığı tarafla birlikte hareket edebilen fer'i müdahilin idari yargıda tek başına kanun yollarına başvurmasına hukuken olanak bulunmamaktadır.

Re'sen Araştırma İlkesi Yönünden İnceleme

İdari yargılama usulünde re'sen araştırma ilkesi benimsenmiştir. Bu ilkeye göre; davanın açılmasından nihai karar verilmesine kadar, davanın sevk ve idaresi, maddî olayın varlığının araştırılması ve delillerin elde edilmesi, hukuki tavsifi, olaya uygulanacak hukuk kuralının belirlenmesi, iddia ve savunmada ortaya konan maddî bulguların gerçeğe uygun olup olmadığının araştırılması, delillerin takdiri ile tarafların hiç değinmediği olayların tespiti görevi hakime ait olup uyuşmazlık konusu olayın hukuki nitelendirmesini yapmak, olaya uygulanması gereken hukuk kurallarını belirlemek ve sonuçta hukuki çözüme varmak yönlerinden de hakim tam bir yetkiye sahiptir.

Dolayısıyla fer'i müdahilin yanında katıldığı taraf hareketsiz kalsa bile bir başka anlatımla kanun yollarına başvurmasa bile ilk derece mahkemesinde görülen davada, hakim tarafından dava dosyasına ilişkin olarak re'sen araştırma ilkesi kapsamında inceleme yapılp karar verildiğinin kabulü gerekmektedir.

Kaldı ki, idari yargı alanında, ihtilaf konusu kişisel menfaatlerden hangisinin hukuk tarafından haklı bulunduğu değil, idarenin hukuka ve kamu yararı ile hizmet gereklerine uygun işlemde bulunup bulunmadığı değerlendirilmektedir. İdarenin hukuka uygun işlem tesis ettiği hakim tarafından resen araştırılarak tespit edilirse, davacının veya üçüncü

şahısların menfaatlerinin ihlal edilmiş olması davanın sonucunu etkilemez. Aksi halde idari yargının, adli yargı alanına genişlemesi söz konusu olacaktır. İhlal edildiği ileri sürülen menfaatler maddi olaya göre ayrı bir dava konusu olabilir.

Özel hukuk alanında ise hakim, belirli yasal zorunluluklar dışında tarafların iddia, delil ve belgeleriyle bağlı olup, bunların taraflarca mahkemeye sunulması gerekir. Bu nedenle müdahilin yargılama sürecine katılması ayrı bir önem arz etmektedir. Buna rağmen Yargıtay içtihatlarında da müdahilin tek başına kanun yollarına başvurabilmesi kabul görmemektedir.

Hukukun Genel İlkeleri Yönünden İnceleme

"Makul süre", "hukuki belirlilik" ve "hak arama hürriyeti, adil yargılanma hakkı" gibi birbiriyle çatışabilecek ilkeleri dengeleyen bir ölçüt olarak" yargılamanın iyi yönetimi yönünden de konunun değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

Müdahilin tek başına kanun yollarına başvurabilmesini savunan görüş hak arama hürriyetine dayanmaktadır.

İdari yargıda ayrı dava açma hakkı bulunduğu için davacı yanında müdahillik çok sınırlı davalarda söz konusu olabilmektedir.

Davali idareler ise hukuki, idari, mali ve siyasi sorumluluklarını gözeterek davaların büyük çoğunluğunda kanun yollarına başvurmaktadır. Buna rağmen, öğretide ifade edildiği şekilde " sıkışmışlık hali " nedeniyle müdahilin aleyhinde karar verilmesi halinde tazminat, rücu davası gibi hak arama yolları bulunmaktadır.

Danıştay içtihatı ile müdahilin tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin kabul edilmesi, davanın asıl taraflarınca tamamlanan yargı sürecinin devam etmesine yol açacağı gibi, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmasına da olumsuz etki edecektir. Bu ise hem yargılamadan etkilenen üçüncü kişiler için belirsizlik oluşturacak, hem de yargı kararındaki gerekçeye göre idarenin işlem tesis etmesinde gecikmelere ve çelişiklere yol açabilecektir.

İdari yargıda görülen davaların büyük bir çoğunluğu üçüncü kişileri de etkilemektedir. İdari yargı kararının, davanın her iki tarafının yanında çok sayıda kişi veya kuruluşu etkileyeceği göz ardı edilmemelidir. Salt hak arama hürriyetinden hareketle, zorunluluk olmadığı halde müdahile kendi başına kanun yollarına başvurma hakkı tanınması, müdahillik kapsam ve yetkilerinin belirlenmesinde, makul süre ve hukuki belirlilik gibi konularda sorunlara yol açabilecektir.

Sonuç:

Yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağı konusunda; Danıştay dava daireleri ve kurulları kararları arasında var olan içtihat ayrıklığının, "yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvuramayacağı" yolunda birleştirilmesine karar verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

III. KONU İLE İLGİLİ HUKUKİ DÜZENLEMELER:

A. AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Sözleşmenin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin 1. fıkrasında "Herkes

davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyumsuzluklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir..." denilmiştir.

B. ANAYASA

Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin 1. fıkrasında "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmü yer almıştır.

C. 6100 SAYILI HUKUK MUHAHEMELERİ KANUNU

6100 sayılı Kanun'un "Hukuki dinlenilme hakkı" başlıklı 27. maddesinde,

"(1) Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahiptirler.

(2) Bu hak;

a) Yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını,

b) Açıklama ve ispat hakkını,

c) Mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini,

içerir.";

"İhbar ve şartları" başlıklı 61. maddesinde,

"(1) Tarafardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir.

(2) Dava kendisine ihbar edilen kişinin de aynı şartlarda bir başkasına ihbarda bulunması mümkündür ve bu şekilde ihbar tevali ettirilebilir.";

"İhbarda bulunan kişinin durumu" başlıklı 63. maddesinde,

"Dava kendisine ihbar edilen kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı olan taraf yanında davaya katılabilir.";

"Fer'i müdahale" başlıklı 66. maddesinde,

"(1) Üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, fer'i müdahil olarak davada yer alabilir.";

"Fer'i müdahilin durumu" başlıklı 68. maddesinde,

"(1) Müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahil, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir. Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir.

(2) Mahkeme, katıldığı noktadan itibaren, taraflara bildirilen işlemleri müdahile de tebliğ eder.";

"Fer'i müdahalenin etkisi" başlıklı 69. maddesinde,

"(1) Müdahilin de yer aldığı asıl davada hüküm, taraflar hakkında verilir.

(2) Fer'i müdahilin, tarafla rücu ilişkisinde, asıl davadaki uyuşmazlık hakkında yanlış karar verildiği iddiası dinlenilmez. Ancak, müdahil, zamanında ihbar yapılmadığı için davaya geç katıldığını veya yanında katıldığı tarafın iddia ve savunma imkânlarını kullanmasını engellediğini ya da kendisince bilinmeyen iddia ve savunma imkânlarının, tarafın ağır kusuru sebebiyle kullanılmadığını belirterek, yanında katıldığı tarafın yargılamayı hatalı yürüttüğünü ileri sürebilir.";

"Diğer kanunlardaki yargılama usulü ile ilgili hükümler" başlıklı 447. maddesinde,

"(1) Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır.

(2) Mevzuatta, yürürlükten kaldırılan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa yapılan yollamalar, Hukuk Muhakemeleri Kanununun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır.";

"Yürürlükten kaldırılan hükümler" başlıklı 450. maddesinde,

"(1) 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ek ve değişiklikleri ile birlikte tümüyle yürürlükten kaldırılmıştır." hükümlerine yer verilmiştir.

Ç. MÜLGA 1086 SAYILI HUKUK USULÜ MUHAKEMLERİ KANUNU

Mülga 1086 sayılı Kanun'un Birinci Babının, Üçüncü Faslıının "Üçüncü Şahsın Müdahalesi" başlıklı Dördüncü Kısımının 53. maddesinde, "Hakkı veya borcu bir davanın neticesine bağlı olan üçüncü şahıs iki taraftan birine iltihak için davaya müdahale edebilir.",

56. maddesinde,"Müdahale talebinin kabulü halinde müdahil ancak davayı bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir.",

57. maddesinde, "Müdahil iltihak ettiği tarafla birlikte hareket eder. Fakat hüküm iltihak olunan tarafa muzaf olarak verilir. Mahkeme iltihak olunan tarafla müdahil arasında tahaddüs edecek hakkı rücu davasını birlikte halledebilir." hükümleri yer almıştı.

D. 2577 SAYILI İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU

2577 sayılı Kanun'un "Dosyaların incelenmesi" başlıklı 20. maddesinin 1. fıkrasında,

"1. (Değişik birinci cümle: 18/6/2014-6545/17 md.) Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her türlü incelemeyi kendiliğinden yapar. Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu husustaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.";

"Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Vergi Usul Kanununun uygulanacağı haller" başlıklı 31. maddesinde,

"1. Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hâkimin davaya bakmaktan

memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargılama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sukununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler, elektronik işlemler ile ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. (Ek cümle:5/4/1990-3622/11 md.; Değişik:10/6/1994-4001/14 md.) Ancak, davanın ihbarı (...) (2) Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından resen yapılır. (Ek cümle:3/11/2016-6754/22 md.) Bilirkişiler, bilirkişilik bölge kurulları tarafından hazırlanan listelerden seçilir ve bilirkişiler hakkında Bilirkişilik Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

2. Bu Kanun ve yukarıdaki fıkra uyarınca Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa atıfta bulunulan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır." hükümleri yer almıştır.

E. 2575 SAYILI DANIŞTAY KANUNU

2575 sayılı Kanun'un "İçtihatları birleştirme kurulunun görevleri" başlıklı 39. maddesinde,

"İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine, Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.";

"İçtihatların birleştirilmesini istemeye yetkili olanlar" başlıklı 40. maddesinde,

"1. İçtihatların birleştirilmesi veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi, Danıştay Başkanı, konu ile ilgili daireler, idari ve vergi dava daireleri kurulları veya Başsavcı tarafından istenebilir.

2. Aykırı kararlarla ilgili kişiler, içtihatların birleştirilmesi için Danıştay Başkanlığına başvurabilirler.

3. Kurulun, içtihatların birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkındaki kararları, gönderdikleri tarihten itibaren bir ay içerisinde Resmi Gazete'de yayımlanır.

4. Bu kararlara, Danıştay daire ve kurulları ile idari mahkemeler ve idare uymak zorundadır." düzenlemelerine yer verilmiştir.

IV. KONUNUN İÇTİHADIN BİRLEŞTİRİLMESİNE GEREK OLUP OLMADIĞI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ:

Yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağı konusunda farklı yorumlar yapıldığı ve Danıştay dava daireleri ve kurulları tarafından verilen kararlar arasında aykırılıklar olduğu görülmektedir. Kararlar arasındaki aykırılıkların giderilmesi adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmemesi bakımından büyük önem

taşımaktadır.

Bu itibarla, yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağı konusunda, Danıştay dava daireleri ve kurulları tarafından verilen kararlar arasında var olduğu görülen aykırılıkların, 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 39. maddesi uyarınca içtihatların birleştirilmesi suretiyle giderilmesine 30/06/2022 tarihinde oyçokluğuyla karar verilerek esasın incelenmesine geçildi.

V. KONUNUN ESAS YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

İçtihatları Birleştirme Kurulu önündeki konu, yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde, müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağına ilişkindir.

Hak arama hürriyeti, herkesin yargı mercileri önünde davacı ya da davalı olarak iddia veya savunma haklarına sahip olması anlamına gelmektedir. Davaya müdahale müessesesinin amacı da taraf sıfatını haiz olmayan ancak yargılama neticesinde hak veya menfaati etkilenebilecek kişilere haklarını koruyabilmeleri ve savunabilmeleri açısından mahkeme önünde benzer bir imkanın temin edilmesidir.

Davaya müdahale müessesesi ile üçüncü kişinin, davayı kazanmasında hukuki yararının bulunduğu taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla "müdahil" sıfatıyla yargılamaya katılabilmesi sağlanmıştır. Burada, dava konusu uyuşmazlık ile müdahil arasında, adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilebilecek bir ilişki bulunup bulunmadığı önem taşımaktadır. Anayasa'nın 36. maddesinde, adil yargılanma hakkının öznesi, "herkes" olarak gösterilmiştir. Bu çerçevede, her ne kadar tarafın sahip olduğu tüm haklardan onun gibi faydalanması mümkün değil ise de, taraf yanında konumlanan müdahilin de adil ve hakkaniyete uygun yargılanma, mahkemeye erişim, yargısal korunma talep edebilme, hukuki dinlenilme haklarından faydalanabilmesi gerekir.

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda üçüncü kişilerin davaya katılması hususu ayrıca düzenlenmemiş olup Kanun'un 31. maddesinde bu konuda 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na yollama yapılmıştır. 04/02/2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile 1086 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve mevzuatta yürürlükten kaldırılan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan yollamaların, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılacağı kurala bağlanmıştır.

"Davaya müdahale" konusu Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 65. ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olup anılan Kanun'un 66. maddesi uyarınca, üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, fer'i müdahil olarak davada yer alabilmektedir.

Fer'i müdahilin katıldığı davadaki hukuki durumu ise 68. maddede belirtilmektedir. Anılan maddede, müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahilin, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebileceği, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebileceği, onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü

usul işlemlerini yapabileceği düzenlenmiştir.

Belirtilmesi gerekir ki ne mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda ne de yürürlükteki Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, müdahilin dava sonunda verilen karara karşı tek başına kanun yollarına başvuru yapıp yapamayacağı konusunda açık bir hükme yer verilmiştir. Dolayısıyla bu konuda bir sonuca ulaşabilmek için her iki Kanun'un müdahilin durumunu düzenleyen hükümlerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda, müdahilin yanında davaya katıldığı tarafla birlikte hareket edeceği belirtilmiş ve müdahile taraftan bağımsız olarak işlem yapma imkanı tanınmamıştır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ise müdahilin, tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemini yapabileceği düzenlenmiştir. Böylece, Mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda müdahilin tarafla birlikte hareket edeceğine yönelik düzenleme, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile "tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemi yapma" şekline dönüştürülerek yapabileceği işlemler yönünden müdahilin hakları genişletilmiştir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile yanında katıldığı tarafın işlem ve açıklamalarıyla gelişkilili olmamak ve onun çıkarlarına halel getirmemek kaydıyla müdahilin her türlü usul işlemini yapabilmesi mümkün hale geldiğinden, yanında katıldığı tarafın bir usul işlemini yapmamış veya yapamamış olması gibi durumlarda işlemin sadece müdahil tarafından yapılmasından yola çıkılarak, bunun tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olacağından ya da çıkarlarına zarar vereceğinden söz edilemez. Aksine bir yorum, müdahillik müessesesinin getiriliş amacına uygun düşmeyecektir. Burada önem arz eden husus, müdahilin yapacağı işlemin, yanında katıldığı tarafın işlemleri ve açıklamaları ile çelişmemesi gerekliliğidir.

Tarafın bir işlemi yapmaması veya yapamaması ve bu işlemi müdahilin yapması da, tarafın işlem ve açıklamaları ile çelişki şeklinde yorumlanamaz. Zira, tarafın yaptığı herhangi bir işlem ya da açıklama bulunmadığından, çelişme olması da mümkün değildir.

Bu noktada, "usul işlemleri" kavramının da açıklanması gerekmektedir. Usul işlemleri, kanunda belirtilen şartlar dahilinde taraflarca yahut mahkemece yapılan, yargılamanın yürütülmesine ve ilerlemesine, uyumsuzluğun çözümüne katkı sağlayan faaliyetleri ifade etmektedir. Kanun yollarına başvurma da, hükmün kesinleşmesini geciktiren, erteleyici ve kararın üst yargı organınca denetlenmesini sağlayan hukuki bir yol ve bu çerçevede bir usul işlemidir.

Davaya müdahale konusu, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idari yargının özellikleri kapsamında ayrıca düzenlenmeyerek bu hususta Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yollama yapıldığından, hukuk usulüne özgü olarak düzenlenen bu müessese, idari yargılama hukuku bakımından incelenirken, idari yargının amacı, işlevi, etkinliği, kendine özgü nitelikleri ve idari yargılama usulüne hakim olan temel ilkeler ile, kanun yollarına başvurunun etki ve sonuçlarının ilgili usul hükümleriyle birlikte değerlendirilmesi ve bu müessesenin idari yargıya göre yorumlanması gerekmektedir.

Hukuk usulünde uyumsuzlukların çözümünde taraflarca hazırlama ilkesi geçerlidir ve

mahkeme, tarafların iradesiyle bağılı bulunmaktadır. Uyuşmazlık, kamu düzeni ile sıkı sıkıya ilişkili ayrıksı durumlar hariç, taraflarca ileri sürülen iddia ve savunmalarla ve getirilen delillerle çözülmektedir.

İdari yargılama usulünde ise maddi gerçek ortaya çıkıp dava aydınlanana kadar tüm delillerin bizzat mahkemece toplanmasını ifade eden resen araştırma ilkesi geçerlidir. Hâkim, taraflarca sunulan delillerle bağılı değildir ve hatta gerek görürse doğruluğunu teyit etmek için çekişmeli olmayan hususlarda bile araştırma yapabilir veya vakıa ve delillerdeki eksikliklerin tamamlanmasını sağlayabilir. Taraflar da kendi menfaatlerini koruyan delilleri mahkemeye sunabilir ve mahkemeye işbirliği yapabilir.

Nitekim, idari yargılama usulünde davaya müdahale, ilgilinin talebi ile olabileceği gibi medeni usul hukukundan farklı olarak, ilgili yargı merciince resen davanın ihbar edilmesi üzerine de söz konusu olabilmektedir. Bu bakımdan ihbar, müdahaleyi sağlamak amacıyla yapıldığına göre, doğrudan mahkeme tarafından kendisine ihbarda bulunulabilen idari yargılamadaki üçüncü kişi ile, ancak tarafın talebi ile dava kendisine ihbar edilen hukuk usulündeki üçüncü kişinin uyuşmazlık karşısındaki konumunun aynı olduğu söylenemez. Bununla birlikte, her iki halde de müdahil, davanın aydınlatılmasında önemli bir rol üstlenebilmektedir. Yargılamanın etkinliği için bu müessesenin sadece şeklen değil, esas yönünden de işlevsel bir şekilde tatbiki gerekmektedir.

Diğer taraftan, idari davaların özellikleri gereği bazı durumlarda müdahil, hukuk usulüne nazaran idari yargıda uyuşmazlığın konusu ile doğrudan ilgili olabilmektedir veya müdahil ile yanında katıldığı taraf arasındaki ilişki dava konusu edilmektedir. Bu çerçevede müdahil, davanın şekli anlamda tarafı olmasa da dava konusu uyuşmazlık maddi anlamda müdahilin hak ve menfaatini ilgilendirmekte ve müdahil verilecek kararın neticesinden doğrudan etkilenmektedir. Buna göre idari yargıda müdahilin yalnızca yanında katıldığı tarafın işlemlerine bağılı kılınması adil olmayan sonuçlar doğurabilecektir.

Bu bakımdan, müdahilin tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin, resen araştırma ilkesinin benimsenmiş olduğu idari yargılama usulünde, maddi olayın doğru ve eksiksiz bir şekilde belirlenerek gerçeğe en uygun kararın verilmesine ve böylece kamu yararının gerçekleştirilmesine; idarenin hukuka uygun hareket etmesi sağlanarak hukuk düzeninin idari yargı eliyle korunmasına ve kanun yollarının hukukun ülke genelinde aynı şekilde uygulanmasını temin ederek kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesi işlevinin yerine getirilmesine katkı sağlayacağı açıktır.

Bu açıklamalar çerçevesinde, idari yargının kendine özgü özellikleri göz önüne alınarak konu değerlendirildiğinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemini yapma hakkı tanınan müdahilin, yanında katıldığı taraf hakkında verilen karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabilmesinin, adil yargılanma hakkının temini bakımından gerekli olduğu neticesine ulaşılmıştır.

Öte yandan söz konusu düzenlemeler, yanında davaya katıldığı tarafın davadan ya da temyizden feragati veya vazgeçmesi yahut davayı kabul etmesi gibi aksi yöndeki iradesinin varlığı halinde müdahilin kanun yollarına başvurmasına engel teşkil etmektedir. Yani müdahilin, tarafın aksi yönde iradesinin varlığı halinde, bu iradeye aykırı ve bu iradeyle çelişen bir işlem yaparak kanun yollarına başvurma olanağı bulunmamaktadır.

Bu itibarla üçüncü kişinin davaya katılması konusunda İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesinin yollaması nedeniyle uygulanan Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemeler uyarınca müdahilin, yanında katıldığı tarafın işlem veya açıklamalarına aykırı olmadığı sürece, karara karşı tek başına kanun yollarına başvurabileceği sonucuna varılmıştır.

Ayrıca müdahilin tek başına yapmış olduğu kanun yolu başvurusuna ilişkin dilekçenin ilgili yargı merciince yanında katıldığı tarafa da tebliğ edilmesi ve söz konusu tarafın bilgisine sunularak kanun yolu aşamasından haberdar edilmesi gerekmektedir.

VI. SONUÇ

Açıklanan nedenlerle müdahilin, yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde, onun işlem ve açıklamalarına açıkça aykırı olmamak şartıyla tek başına kanun yollarına başvurabileceği ve ilgili yargı merciince başvuru dilekçesinin yanında katıldığı tarafa tebliğ edilmesi gerektiği yönünde içtihadın birleştirilmesine, 30/06/2022 tarihli birinci toplantıda karar yeter sayısı sağlanamadığından 03/02/2023 tarihli ikinci toplantıda mevcudun oyçokluğuyla karar verildi.

(X) USULE İLİŞKİN KARŞI OY

2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun "İçtihatları birleştirme kurulunun görevleri" başlıklı 39. maddesinde, "İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluk görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine, Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir" hükmüne yer verilmiş olup, bu hüküm uyarınca, içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilebilmesi için birden fazla yargısal kararın olması, bu kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluğun bulunması ve içtihadın birleştirilmesinin lüzumlu görülmesi gerekmektedir.

İçtihatları birleştirmeye konu kararlar incelendiğinde, "birden fazla yargısal kararın" ve "kararlar arasında aykırılık veya uyumsuzluğun" bulunduğu görülmeyle birlikte "lüzum" şartının da irdelenmesi gerekmektedir.

İçtihatların birleştirilmesi, kararlar arasında oluşan aykırılık veya uyumsuzluğun giderilmesi suretiyle hukuki istikrar ve eşitliğin sağlanması bakımından etkin bir yoldur. Ancak, içtihatların birleştirilmesi kararıyla, soyut ve genel bir kural belirlenmekte belirlenen bu kurala da 2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun 40. maddesi gereğince Danıştay daire ve kurulları ile idari mahkemeleri ve idare uymak zorunda bulunmaktadır. Bu zorunluluk ise hukuku kalıplaştırıcı, dondurucu etki doğurmakta, somut olay adaletinin tesisi için zorunlu olan takdir yetkisini kısıtlamaktadır.

Bu çerçevede, yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvurup başvuramayacağı konusunda Danıştay dava daireleri ve kurulları kararları arasında aykırılık olduğu görülmeyle birlikte, var olan aykırılıkların yargılamanın genel seyrinde belirli bir yol izlenmek suretiyle giderilebileceği ve istikrar sağlanacağından, içtihatların birleştirilmesine lüzum bulunmadığı, istemin esasa girilmeksizin usul yönünden reddi gerektiği oyu ile işin esasının incelenmesine geçilmesine ilişkin karara katılmıyoruz.

(XX) ESASA İLİŞKİN KARŞI OY

Üçüncü kişilerin davaya katılması hususunda, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31. maddesi ile göndermede bulunulan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, 04/02/2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 01/10/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 450. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış, anılan Kanun'un 447. maddesinin 2. fıkrasında ise, mevzuatta yürürlükten kaldırılan 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıfların, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılacağı öngörülmüştür.

6100 sayılı Kanun'un 66. maddesinde, üçüncü kişilerin, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla müdahil olarak davada yer alabilecekleri; 68. maddesinde, müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahilin, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebileceği, onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabileceği; 69. maddesinde, müdahilin de yer aldığı asıl davada hükmün taraflar hakkında verileceği düzenlemelerine yer verilmiştir.

Yargılama usulü açısından müdahale talebinin kabulüne karar verilen üçüncü kişi yani müdahilin, bununla taraf veya bir tarafın temsilcisi olmayacağı, sadece lehine müdahalede bulunduğu tarafın yardımcısı olduğu, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebileceği, kendisinden önce yapılmış olan usul işlemlerinin tekrarlanmasını istemeyeceği kabul edilmiştir.

Anılan hususlar müdahilin tek başına kanun yoluna başvurabilmesi açısından değerlendirildiğinde; başvuru olanağı tanıyan açık bir hükmün bulunmadığı, bilakis müdahilin ancak yanında katıldığı tarafın işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabileceğinin kurala bağlandığı dikkate alındığında, davanın taraflarından olmayan, dava sonucunda hakkında hüküm kurulmayan ve ancak yanında katıldığı tarafa yardımcı olabilen müdahilin, yanında davaya katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması durumunda, tarafın iradesine aykırı düşecek şekilde tek başına kanun yollarına başvurabilmesi hukuken mümkün değildir.

Kaldı ki, Kanun gerekçesinde de müdahilin tek başına kanun yoluna başvurması yönünde bir iradeye yer verilmemiştir.

Öte yandan, davanın doğrudan tarafı olmayan ferî müdahilin, asıl tarafa sağlanan tüm imkân ve haklara sahip olduğu, adil yargılanma hakkının buna imkan tanıdığı da söylenemez. Dolayısıyla, asilin yargılamayı devam ettirmeme yönündeki iradesine rağmen ferî müdahilin davayı sürdürebilmesine hukuken imkan bulunmamaktadır.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, 19/7/2018 tarihinde, Akdeniz İnşaat ve Eğitim Hizmetleri A.Ş. (B. No: 2015/2909) başvurusunda, ferî müdahilin temyiz isteminin reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlâl edildiğine ilişkin iddianın, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Açıklanan nedenlerle içtihadın, yanında katıldığı tarafın kanun yollarına başvurmaması halinde müdahilin tek başına kanun yoluna başvuramayacağı doğrultusunda birleştirilmesi gerektiği oyu ile karara katılmıyoruz.

Esas No : 2021/4

Karar No : 2023/1

(XXX) ESASA İLİŞKİN KARŞI OY

6100 sayılı Kanun'un 66. maddesi kapsamında müdahil olabilmenin koşulu, yanında yer aldığı tarafın davayı kazanmasında hukuki yarara sahip olmadır. Kanun yollarına başvurmanın yasal koşulu ayrı ve özel olarak düzenlenmemiş ise de, 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinde idari dava açabilmek için öngörülen subjektif ehliyete sahip olmanın bu koşulu sağladığı kabul edilmelidir. İptal davaları için menfaatin ihlal edilmesi, tam yargı davaları için ise kişisel hakların doğrudan muhtel olması hem dava hem de kanun yollarına başvuru için esas alınması gereken zorunlu yasal kriterleri oluşturmaktadır. Bu çerçevede, müdahil sıfatıyla davaya katılmak için sadece hukuki yarara sahip olma yeterli iken davacı olmak veya kanun yollarına başvurabilmek için ayrıca menfaatin ihlal olması veya kişisel hakların doğrudan muhtel olması gerekmektedir. Söz konusu iki ayrı hukuki kurumun ayrı şartlara tabi olması nedeniyle birbiriyle her halükarda kesişmesi beklenemeyeceğinden, müdahil olma sıfatı tek başına kanun yollarına başvurma için yeterli sayılamayacaktır. Bu doğrultuda, müdahilin kanun yollarına başvurabilmesinde yanında yer aldığı tarafın iradesine aykırı olmama şartı yanında katıldığı somut davada subjektif ehliyete sahip olup olmadığına da belirleyici bir rol tanınması lüzumu ortaya çıkmaktadır.

Belirtilen nedenlerle, müdahilin ancak kendisi hakkında tesis edilen işleme karşı açılan bir davada veya dava sonucunda hakkında menfaatini ihlal edecek veya kişisel haklarını doğrudan muhtel kılacak bir durum olmadıkça kanun yollarına başvuramayacağı görüşüyle karara katılmıyorum.